

Fransa'da Bakanlıklararası Kurul: Kamu Yapılarında Kalite

Çeviri: Tuğçe Selin Tağmat

1. ÖNSÖZ

Tüm kamu yapıları ve kamu hizmetleri toplum için büyük önem taşır ve bu nedenle yasa koyucular kamu yapılarında en iyi kaliteyi sağlamak için ellerinden geleni yapmalıdırlar. Burada bahsedilen en iyi kalite düzeyi, karşılanması gereken ihtiyaçlar ve ortaya çıkan kısıtlamalar arasındaki karmaşık ilişkinin bir sonucu olarak elde edilmektedir. Kalite tanımı sadece basit bir "fiyat-kalite oranı" ile kısıtlanamaz ve hatta kaliteden bahsederken katı ve genel bir tanım yapmak mümkün değildir: Fransa'da kamu yapılarının kalitesine ilişkin sertifikayı almak için "kalite standartları" ile ilgili yalnızca mekanik birtakım prosedürleri tamamlamak gibi bir durum sözkonusu değildir.

Hem yeni yapıların inşasında hem de mevcut yapıların yenilenmesinde, bir kamusal yapı projesinin tamamlanmasından bahsettiğimizde, sorumluluklar ve haklar, kurumsal ve toplumsal yükümlülükler, istekler ve dilekler, inisiyatifler, cesaret ve öngöründen de söz etmek gerekir. Tabii ki becerilere ve bu becerilerin eldeki projeye en uygun şekilde kullanılmasına da ihtiyaç vardır – işte bu, gerçek kalitenin elde edilmesini sağlar. Son 20 yılda ortaya koyduğu önemli tartışmalar ve öneriler bir yana, Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (Interministerial Mission for Quality in Public Construction-MIQCP) bugün artık deneyimlerini paylaşabilecek ve düşüncelerini etkili bir şekilde seslendirebilecek bir kurum haline gelmiştir.

Bağımsız bir kamusal ve bakanlıklararası bir kurum olarak MIQCP'nin mimari üsluba ilişkin bir tartışmaya girmeye ve hele hele resmi bir mimari tarz tanımlamaya tabii ki hiç niyeti yoktur.

Bu yayının amacı, işveren olarak inşaat veya gelişim projeleriyle karşı karşıya kaldıklarında çoğu zaman kafa karışıklığı yaşayan kamu kurumlarına kılavuzluk etmektir. Kamusal işverenler projelerin kamusal fonların en iyi şekilde kullanımını sağladıklarını göstermek durumundadırlar. Toplumun istek ve ihtiyaçlarına uygun şekilde karşılık vermeli, aynı zamanda da hem teknik, ekonomik ve çevresel koşullara hem de şehir planlama ilkelerine uyum göstermelidirler. Sadece kalıcı ve geçici kullanıcıların değil aynı zamanda toplumun genelinin sonuç üründen memnun kalmasını ve ürünü benimsemesini sağlayacak şekilde çalışmalıdırlar.

Oynadıkları rolün önemi, kamusal işverenler için bir kaygı kaynağı olmalıdır.

Bu yayın aynı zamanda kamusal işverenlere danışmanlık ve destek veren iş yöneticileri ve benzeri aktörler içindir.

Tüm aktörler sürecin içerdiği insani ve teknik etkileşimlerin karmaşıklığının farkında olmalı ve özellikle de her iş kendine has özellikler içerdiğinden ve tamamen farklı ele alınması gerektiğinden, bu etkileşimlere özel önem vermelidir.

Şunu da bilmeliyiz ki Fransa, yasal çerçeve kurmanın çok daha ötesinde, her bir projenin her şeyden önce ve en başta bir macera olduğu düşüncesinden hareketle süreçte yer alan tüm aktörlerin rollerini tanımlamak ve onlara kılavuzluk etmeyi görev bilmektedir.

Ortak olarak gerçekleştirilen ürün ve bu ürünün kalitesi, her bir aktörün diğerlerini dinlemesi ve her aktörün katkı vermesiyle ortaya çıkacaktır. Ortaya çıkan mimarlık ürünleri anlaşılabilir ve tanımlanamayan birtakım dilekleri yerine getirmeyi amaçlayan bir deneme niteliğindedir, fakat bu koşullarda ürün herkes için bir sürpriz kaynağı haline gelir ve yeniden o sürecin coşkusunu getirir.

Zaten kalitenin en iyi ifade edilme şekli de bu değil midir?

Jean-Paul ALDUY
MIQCP Başkanı

2. GİRİŞ

Kamu Yapılarında Kalite İçin Bakanlıklararası Kurul (Interministerial Mission for Quality in Public Construction-MIQCP), kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen inşaat projelerinde yüksek kalitede üretim yapılması için gerekli koşulları tanımlamak ve desteklemeyi amaçlayan güçlü bir siyasi girişimin sonucunda 1977 yılında kuruldu. Bu kalite talebi, Fransa'nın niceliksel açıdan oldukça büyük olan kamu hizmetleri ihtiyacının aciliyeti nedeniyle sıradan ve hatta vasat yapıların inşasının meşru haline geldiği bir döneme son vermiştir.

MIQCP'nin kuruluşu, mimarlığı kültürün bir ifadesi olarak tanımlayan ve kamu yararı açısından öneme sahip olduğunu ilan eden 3 Ocak 1977 tarihli yasanın çıkışı ile aynı zamana denk gelmektedir. Bu yasayla birlikte merkezi hükümet kamusal işverenlerin mimarlık konularında bilincini artırmak ve işlerini planlamalarına yardımcı olmak amacıyla kurumlar oluşturmaya başlamıştır: Mimarlık, Kent Planlama ve Çevre Konseyleri gibi MIQCP de bu siyasi hedefin bir parçasıdır.

O zamandan bu yana çıkan çeşitli yetkilendirme yasaları karar alıcı merkezlerin sayısının artmasına ve bunun sonucu olarak da hem danışma hem de destek alma konusundaki ihtiyacın büyümesine neden oldu.

Bunun ötesinde, geçen yıllar boyunca mimarlık ortamında da büyük değişiklikler yaşandı. 20. yüzyılın başlarına kadar kamu yapılarının biçimleri, kamusal ve özel alanlar arasındaki ayrımı ve ortak olanın bireysel olana karşı üstünlüğünü vurgulayacak şekilde, kurumsal özelliklerinin dışarıya ifadesi olarak düşünülmekteydi. Mimari dil basitti ve "modeller" üzerine kuruluydu: belediye binaları, okullar, tren istasyonları, hastaneler ve kapalı alışveriş mekânları için modeller. Fakat yine de günümüzde tek bir baskın tarz bulunmamaktadır: yapılar her geçen gün daha bireysel ve daha karmaşık hale gelmektedirler. Kamusal işverenler yaklaşımların çeşitliliğini kafa karıştırıcı bulmakta ve mimarlığı karmaşıklık dışında başka bir terminolojiyle açıklayamaz hale gelmekte ve kendilerine kapalı bir dünya olduğu izlenimine kapılmaktadırlar.

MIQCP'nin etkinlikleri bu değişimleri izlemiştir. MIQCP ilk yıllarında hem Fransa'da hem de diğer ülkelerdeki bayındırlık bakanlıklarının politikaları üzerine, hem teknik hem de mimari konuları inceleyen analitik ve karşılaştırmalı çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalar, proje danışmanının süreç içinde seçimler yaptığı tüm aşamalarda Fransa'daki mimari üretiminin düzeyinde bütüncül bir yükselme sağlayabilecek noktaları tanımlamaya yaramıştır.

Daha sonra MIQCP hem yaklaşımına hem de ele aldığı konulara bazı çeşitlilikler getirmiştir. Başlangıçta sıkı bir tanımla yalnızca kamu yapılarıyla ilgilenirken, ilgi alanı bugünlerde kentsel gelişim ve altyapıyı da içerecek şekilde genişlemektedir. Bu alanların hepsi günlük çevremizin kalitesini etkilemektedir; ayrıca alanlardan her biri diğeri üzerinde de etkiye sahiptir.

Bazı dönemlerde MIQCP'nın ele aldığı konular kamuda iş verme organizasyonu, mimari proje konusunda iş verme süreçleri, ilgili aktörlerin görev tanımları ve karşılıklı ilişkileri, yasal düzenleme ve denetim sistemi ve mimari kalitenin elde edilmesi için minimum koşullar üzerinde odaklanmıştır.

Örneğin MIQCP kamuda iş vermeyle ilgili yasa ve yönetmeliklere kalite kavramını sokmaya çalışmıştır. Bireysel yaratıcılık ve kamu yararı arasında gerçek bir denge kurmak yalında temel bir adım olan ve 12 Temmuz 1985 tarihli yasanın uygulanmasıyla ilgili kararnamelemlerin oluşturulmasında oldukça etkin rol oynamıştır. Bu yasa esasen o zamanlar MIQCP Başkanı olan Jean Millier'nin yürüttüğü çalışmalara dayanmaktadır.

O zamandan beri MIQCP'nin etkinlikleri, temel olarak kamu işverenleri ve dengi kurumları ilgilendiren bu yasa üzerine kuruludur. Yasa bu kurumlara yapı ve yapının kullanımıyla ilgili olarak "kısıtlamalar ve kalite koşulları" (hem sosyal, kentsel, mimari, işlevsel, teknik ve ekonomik kalite açısından hem de ürünün peyzajla bütünleşmesi ve çevresel koruma açısından) tanımlama konusunda sorumluluk vermektedir.

Bir ürün (ki bu ürün üzerinde kamu yararını gözetmek durumunda olan kamu işvereni "temel sorumluluğa" sahiptir) inşa edildikten sonra mimarlığa dönüşür ve haliyle de 3 Ocak 1977 tarihli yasada tanımlandığı üzere "kültürün bir ifadesidir". Yasa şöyle devam eder: "Mimari yaratı, kamusal ürünlerin kalitesi, çevreleriyle uyumu, Fransa'nın doğal ve kentsel peyzajı ile kültür mirasının korunması kamu yararı açısından öneme sahiptir". 1985 tarihli yasaya geri dönersek görürüz ki yasa yalnızca kamu işverenin rolünü tanıtmamakla kalmaz aynı zamanda proje danışmanına "programın amaçları ve kısıtlamaları arasında mimari bir sentez yapma ve sonuçta ortaya çıkan ürünün proje planlarıyla uyum göstermesini sağlama" görevi de vermektedir.

Fransız hukukunun şu andaki durumuna bakıldığında, mimari koşulların tanımlanmasını da içerecek şekilde kamu yapılarının genel kalitesi kamu işverenin sorumluluğuna girmekte, uygulama ise "programa mimari, teknik ve ekonomik açılardan cevap verme" konusunda sorumlu olan mimarın uzmanlığına emanet edilmektedir.

İnşaat sürecinde rol alan aktörlerin çalışma yöntemleri ve biçimlerini tanımlamak önemlidir, fakat yine de kamu yapılarının kalitesi birçok faktöre bağlı olması nedeniyle o kadar kolay elde edilemez. Kalite, sadece basitçe konfor düzeyinin ve donanımın tanımlanmasından ibaret olamaz –ki bunlar kolaylıkla ölçülebilir özelliklerdir. Aynı zamanda "mimari nesne"nin tüm yönlerden uygunluğunu düşünmek gerekir. Kamu yapıları, genellikle soyut kavramlara dayanan kuramsal bir çerçeveye tanımlanabilecek ve analiz edilebilecek türden bitmiş nesnelere olarak ele alınmamalı, daha çok karmaşık bir süreç olarak görülmelidir.

Bir yapının gördüğü işlev ve bu işlevin gerektirdiği malzemeye ilgili ve fiziksel özellikler ölçülebilir olsaydı, bunları somut ve net açıklamalar ve direktiflerle tanımlamak mümkün olabilirdi. Fakat iş elle tutulamayan özellikleri mimari bir bütün haline getirmek için birleştirmeye gelince durum bu olmuyor, çünkü kültürün bir ifade biçimi olan mimari ürün çeşitli aktörlerin kültürel açıdan öznel kriterlerine göre değerlendirilmek durumundadır: karar alıcılar, kullanıcılar, eleştirmenler, toplum geneli, mimarlar vb.

Bu yayının amacı daha elle tutulur ve gözle görülür etkenler üzerinden bu içgüdüsel değerlendirmenin yapılabilmesini sağlamak ve yapıcı diyalogu geliştirmektir. Bu yayın, kamu yapılarında kaliteyi sağlamak için gerekli faktörler ve prosedürleri sunmaktadır.

Bu yayın üç bölümden oluşmaktadır:

— İlk bölüm, mimarlık ve kentsel planlamanın içermesi gereken kültürel, sosyal, kentsel, estetik, işlevsel, teknik, ekonomik, çevresel, yasal ve benzeri kaliteyle ilgili parametreleri ve değerleri kapsamaktadır. Bu kavramların karmaşıklığı ve mimarlık eylemi içinde biraraya getirilmesi gereken elemanların büyük çeşitliliğini vurgulayarak sona ermektedir.

— İkinci bölüm, inşaat sürecinde ortaya çıkabilecek zorlukların yeterince anlaşılabilmesi veya aktörlerin veya işçilerin işlerini yeterince sorumlu bir şekilde yerine getirmemelerinden dolayı çeşitli kalite sorunları çıkma tehlikesi üzerinde duruyor.

— Üçüncü bölüm, kamu işverenin, çeşitli aktörlerin ve görevlerinin organizasyonu ve sonuçta elde edilecek yapının yüksek kaliteli olmasını sağlayacak iş verme yöntemlerini inceliyor. Bu bölüm, kuruluşundan bu yana MIQCP tarafından yapılan önerileri içeriyor.

Okuyucular, bu bölümlerde sözü geçen faktörlerin birtakım ölçülemez yönleri olduğunu dikkate alarak, farklı yapılar veya projeleri bunlara göre sınıflandırmaktan kaçınılmalıdır.

Hükümet ve toplum hizmet yapıları yanı sıra kamusal yapılar hem topluma hizmet eder hem de toplumu temsil ederler.

Bu yapılar yalnızca birtakım koşulları yerine getirmekle kalmamalı, aynı zamanda araziye ve onun fiziksel, sosyal ve kültürel çevresine uygun bir çözüm getirmeli, aynı zamanda da inşaat projesine tutarlı bir şekilde inşa edilerek, projenin genel bütçesinin sınırlarını aşmamalıdır.

3. KAMU İNŞAAT SEKTÖRÜNDE KALİTE PARAMETRELERİ

Mimarlık, insanların belleklerinin önemli bir parçasıdır; mimarlık yasasında belirtildiği üzere, “kültürün bir ifadesidir”. Mimarlık, diğer bütün sanatlardan, taşıdığı farklı bir temel özellik nedeniyle ayrılır: Mimarlığın belirli işlevsel koşulları (özellikle barınak sağlamak) karşılması gerekir ve üretilen “nesnel”, kentsel veya kırsal belirli bir coğrafi konumda, kötü hava koşulları ve zararlı etkenler altında yer alırlar.

Auguste P rret mimarlığın bu kendine özgü özelliğini şöyle özetlemiştir: “Diğer bütün sanat biçimleri arasında mimarlık en fazla fiziki koşullara tabi olandır”.

Bu nedenle kamu yapıları bir resim, heykel veya müzik kompozisyonu ile aynı şekilde ele alınamaz. Analiz süreci, estetik kaygılardan daha önce gelmelidir. Kalite olgusu öncelikle mimarlığın koşullar ve kısıtlamaların şaşırtıcı bir sentezinden oluştuğu ve kendi varlığıyla değişime uğratacağı belirli bir konum üzerinde yer aldığı düşüncesinden hareketle ele alınmalıdır.

Bu sentez, aynı zamanda hem soyut hem de oldukça çeşitli ve hatta çelişkili olan ve bu nedenle de sürekli birbirleriyle uzlaştırılması gereken birtakım verilerden belirli bir nesne üretmeye yönelik olmasından dolayı her şeyden önce yaratıcı bir çalışmadır. Her aktörün kendine ait sorumlulukları olduğu bir ekip tarafından (kamu işvereni ve proje danışmanı) sürekli iletişim halinde yaratılan bir üründür.

Bu nesneyi yaratmak için proje danışmanı yukarıda bahsedilen amaçlar ve değerler doğrultusunda birçok farklı daldan bilgi almak durumundadır: kültür, sosyal bilimler, kent planlama, çevresel koruma, genel ve ayrıntılı kompozisyon (hacimler, malzemeler, renkler ve ışıklandırma vb.), işlevsellik ve ergonomi, inşaat ve bağlantı teknikleri, maliyet kontrolü, yönetmelikler ve standartlara uygunluk. Mimari tasarım geniş çaplı bir süreçtir.

Fakat mimar hiç şüphesiz kendi başına tüm bu alanlarda en bilgili olması gereken kişi değildir. Arazinin veya programın getirdiği karmaşıklık düzeyine göre mimar işlevsel konular, özel tasarım alanları veya birtakım tekniklerle ilgili olarak uzmanların yardımına ihtiyaç duyabilir. Öte yandan, diğer uzmanların önerileri arasında bir tutarlılık olmasını sağlayacak ve bu konuda kamu önünde hesap verecek olan kişi sadece mimardır. Çoğunlukla bu net bir şekilde ifade edilmese de, tasarımın uzun vadede kamusal taleplere cevap verebilecek olması konusunda toplumun gözünde sorumlu olacak kişi de mimardır.

Bu tartışma bize bir kez daha bu prosedürlerin ne kadar zahmetli olduğunu hatırlatma fırsatını veriyor: Bir proje alması gereken son biçimi hiçbir zaman kısa bir sürede almaz ve eğer kamu işverenleri gerçekten yüksek kalitede bir proje elde etmek istiyorlarsa, proje danışmanına projeyi

geliştirmesi için gerekli araştırmayı yapabilmesi konusunda ihtiyaç duyacağı zamanı ve aynı zamanda fiziksel ve mali kaynakları vermenin kendilerinin de yararına olacağını anlamalıdır. Bu anlayış projenin gelişiminin her aşamasında geçerli olmalıdır.

ZAMAN: BİR KALİTE FAKTÖRÜ

Kamu işverenleri Auguste Pérret'nin sözlerini bir slogan olarak değerlendirmelidirler: "Zaman en büyük sanatçısıdır".

Amaçların, beklentilerin ve bunların verilen işin mekânsal ve teknik şartlarına göre nasıl ifade edileceğinin tanımlanması için zaman. Kamu işverenleriyle görüşürken bu konuyu hiçbir zaman gerektiği kadar vurgulamak mümkün olmaz. İyi düşünülmemiş ve kötü biçimde başlanmış bir proje çoğunlukla tüm topluluk için mali külfeti büyük olacak kötü bir sonuçla biter. Planlama aşaması çok büyük öneme sahiptir ve bu aşama süresince ortak kararlar alınmalı, sürece katılan her bir aktörün endişeleri giderilmeli ve çatışmalar ve yanlış anlaşmalar en aza indirilmelidir (örneğin, bazı olası etkilere karşı yerel halktan gelen veya yeni yapıyla çalışma alışkanlıkları değişecek olan çalışanların gösterdiği tepki gibi).

Tasarım için zaman: "Proje", ilk eskizden yapının inşa edilmesine kadar sürekli bir gelişim süreci içindedir. Hem işverenin hem de proje danışmanının, önerileri denemek, çözümleri geliştirebilmek ve projeye uygunluklarını kontrol edebilmek için bu zaman ihtiyaçları vardır. Sürekli ve yapıcı bir diyalog şarttır. Bu kendini tekrarlayan bir prosedürdür.

Değerlendirme için zaman: Yapının mekânsal düzenlemesi ve işleyişi net bir şekilde tanımlanmış olsa bile, kullanıcılarla yapının birbirine uyumlu bir şekilde yaşayabilmeyi öğrenmesi gerekir. Yapı, hareketsiz bir varlık değildir; aksine, kullanıcıları aracılığıyla yaşar ve değişen ihtiyaçlar, farklılaşan kullanıcı davranışları ve yeniden düzenlemelerle işleyişi değişmektedir.

Kullanım ömrü: Bu süre, yapının kendi bağlamında "anlamını" yitirmeden teknik ve insani değişimlere uyum göstermek üzere dönüşme yeteneğine bağlıdır. Bir kamu yapısının gerçek kalitesi ancak uzun yıllar boyunca yaşamasıyla değerlendirilebilir.

Kamu yapıları kalıcılık olgusundan ayrı düşünülemez. Belirli bir yerde konumlanmıştır ve dönüştürülse veya başka kullanımlara açılabilirse bile temel olarak bu belli çevrenin bir parçası olarak kalırlar. Yani değişim geçirme, yeniden ele alınma veya yeniden tanımlanma olasılığı yüksek olan bu yapıların her an değişmekte olan modaları takip etmeleri bir yana, bahsettiğimiz bu kalıcı bağı da sürdürmeleri gerekir.

Diğer sanatlar gibi mimarlık da uzun yıllara tanıklık eder ve izlerini üzerinde taşır. Bazı yapılar, yarattıkları bazı duygular nedeniyle doğal kullanım ömürlerinden daha fazla uzun süre ayakta kalırlar; kültürel mirasımızın bir parçası olur ve zekanın bir ürünü olarak takdir kazanırlar.

KAMU YAPILARININ TOPLUMSAL ÖNEMİ

Kamu hizmetleri toplumun yararına olmalıdır. Organize edilme şekilleri –bölgesel kalkınma ölçeğinden bir ofis birimine kadar çeşitli ölçeklerde- sosyal ilişkilerin yönlendirilmesine yardımcı olur. "Kamu hizmetleri" ifadesinin belirttiği gibi, kamu hizmet edecek şekilde düzenlenmişlerdir ve proje danışmanı toplumsal talep veya isteklere en uygun fiziksel biçimin verilmesi amacıyla geçici bir süre sorumlu tutulan kişidir.

Bunun ötesinde, bir kamu yapısı yalnızca içinde oturanlar ve kullanıcılar üzerinde değil aynı zamanda çevresinden geçenler için ve aynı zamanda da bulunduğu bölge ve kentin işleyişi açısından etkiye sahiptir. Mekânlarının kalitesi sosyal hayatı etkiler ve bu nedenle de gruplar ve bireylerin davranışlarında da etkiye sahiptir.

Örnek vermek gerekirse, bir öğretmenin yeni sınıfı üzerine yaptığı yorumlar mimari seçimlerin kullanıcıların hayatında ne kapsamda bir etki yaptığını gösterir: "Çocuklar, hareketli şehir

merkezinden uzak olan bu okulda çevrelerinden en iyi şekilde faydalanıyorlar. Duyduğumuz tek ses kuş cıvıdamaları. Çocuklar sakin bir yaşam geçiriyorlar, yeterince mekâna ve kendileri için ayrılmış bir bahçeye sahipler. Rahat ve kendilerinden eminler. Onlara kuralları burada öğretebiliyorum...”

Burada zor olan, bir yapının aynı anda hem insan topluluğunun bütünü için belirli bir hizmet verebilmesi hem de her bir bireysel kullanıcı için en iyi hizmeti sunması gerekliliğidir.

KAMU YAPILARININ SEMBOLİK DEĞERİ

Kamu yapıları çok çeşitli hizmetleri yerine getirirler: hükümet işlevleri, kurumsal, kültürel ve kamusal hizmetler vb. Buldukları bölgelerdeki insan toplulukları tarafından kabul görmüş, paylaşım ve aidiyet gibi toplum değerlerini sergilerler.

Bir yapıyı arazisi içinde algılamak her eleman bizim için bir işarettir ve her işaretin bir anlamı vardır. Bir yapının sembolik değeri her insan için farklıdır ve işaret gözlemciyle bir şekilde ilişkilendiğinde ortaya çıkar: Hayal gücünü hareket geçiren bu değer sosyal hayat için önemli bir faktör haline gelir.

Kamu yapıları, ifade ettikleri anlamlarla, dışa dönük yapılarıyla, buldukları konumlarla, arazileriyle ilişkilene biçimleriyle, çevrelerinde ürettikleri ve yanında yer aldıkları yapılar ve kamusal mekânlarla, yerleşim birimlerinin ve kentlerin kimliklerini oluşturur ve fiziksel olarak ifade ederler, böylece kendilerine özgü bir özellik katarlar. İşveren ortaya çıkacak proje için nasıl bir görünüm istediğini düşünmek konusunda sorumludur.

Yapının yer alacağı konumu ve içinde yer alacak olan işlevin ne kadar sembolik bir ağırlığı olacağına karar vermek de her şeyden önce işverenin sorumluluğundadır. Bunu takiben de, proje danışmanı bu beklentilerden yola çıkarak birtakım kavramları geleceğe yönelik bakışla seçer ve bu kavramlara biçimsel bir ifade verir.

KAMU YAPILARININ KÜLTÜREL DEĞERİ

Bir inşaat projesi her şeyden önce bir düşünme, mekânsal terminolojiyle konuşmak gerekirse de insanları bir mekânda hayal etme etkinliğidir: Malzemeleri kullanarak konutlar, ofis yapıları veya kamu yapıları inşa etmek söz konusudur. Bu süreç oldukça farklı beklentileri olan kişileri bir araya getirerek, bir insan etkinliği için barınak sağlama yolunda bir maceraya sürükler. Bu proje, mekânların, hacimlerin ve oranların sanatsal açıdan biçimlendirilmesi ve aralarında uyumlu ilişkiler kurulması işini içine aldığı zaman, yalnızca işlevsel olanı aşan kültürel bir boyuta da sahip olmaktadır. Mekân, hacim, madde ve ışık mimarlığın gerçek malzemeleridir. Tüm bu verileri kullanarak ve basitçe işlevsel bir programdan başlayarak mimar insan düşüncesini ifade eden kültürel bir ürün üretir.

Mekân ve zamanla yoğrulduğunda bu insan düşüncesi mirasımızın bir parçası, insan medeniyetlerinin varlığının inşa edilmiş bir ifadesi haline gelir. Bu ürünleri mimari kimlik açısından -ki bu özellikle oldukça uzun vadeli bir varlığa sahiptir- ölçülebilir olmayan bir özelliğe, yani Le Corbusier'in de "ifade edilemez" olarak adlandırdığı estetik alanına geliriz. Edebiyatta oldukça verimli bir şekilde ele alınmış bu konunun ardından, mimari estetiğe ilişkin bazı temel elemanlardan bahsedebiliriz.

Genel olarak konuşursak, mimarlık da plastik sanatlardakine benzer bir estetik düşünceyi içerir (örneğin, güzellik kavramı): Kullanılan şekiller, renkler, malzemeler ve bunlardan da önemlisi ışık ve gölge oyunları.

Daha özele inerek, mimarlığın uyum hissine verdiği önemden bahsedebiliriz. Viollet-le-Duc mimarlığın verdiği uyum hissini müzikteki uyuma benzetmiştir. Mimarlıktaki uyum da mekanların kalitesinin ve dolu-boş dengesindeki oranın bir değerlendirmesinden oluşur. Mies van der Rohe ise şöyle söylemekteydi: "En önemli şey olmasına rağmen onu anlatamayız". Detaylardaki uygulama kalitesi de çok değerlidir: Mies'i bir kez daha anmak gerekirse "Tanrı detaylardadır".

Rasyonel düşünceden hareketle, mimarlığa özgü estetik biçim ve işlev arasındaki mantıklı ilişkiden oluşur. Mimarlık ve kent planlamayla ilgili düşünceleri rasyonelliğin baskın olduğu Le Corbusier de bile bu konuda yumuşak bir nüans vardır: "Son aşamada, mekanik yöntemlerin tek hakim olmasını engelleyen, bir sanatçı hissiyatını taşıyan mimarın son hükmüdür".

İyi bir proje işlevsel boyutun ötesine gidendir. Mimarın görevi bir yapıyı yalnızca iyi yapmak değil, çeşitli duygular uyandıracak biçimde yapmaktır.

KAMU YAPILARININ KENTSEL PLANLAMA AÇISINDAN DEĞERİ

Günümüzde kamu yapılarının çok büyük bir kısmı önemli bir rol oynamalarını gerektiren kentsel bağlamlarda yer almaktadır. Çevresindeki kenti biçimlendirmek gibi bir kaygısı olmayan bir kamu yapısı içe dönük kalmakta ve politik ve sosyal açıdan etkisiz hale gelmektedir.

Bir mimarlık ürünü kendi bağlamından dışarı çıkarıldığında öneminin büyük bir bölümünü kaybetmektedir.

Bir kamu yapısının çevresindeki mekânları, "arazi" ve "yakın çevre" olarak iki farklı düzeye ayırabiliriz. Arazi, yeni yapının yapımı için değiştirilemeyecek olan doğal veya kentsel peyzajdır (sokaklar, meydanlar, komşu yapılar vb). Yakın çevre ise aksine yeni yapıya uygun olarak geliştirilecek olan, yapıya yakın mekânlardır.

Arazi yapıyı biçimlendirir: Mimar araziden mümkün olduğunca yararlanarak avantajlarını kullanır ve sorunlarını en aza indirmeye çalışır. Yapı bir kez inşa edildiğinde ise artık ölçeği, biçimleri ve dış görünümüyle araziye o biçimlendirmeye başlar. Bir yapının arazisiyle ilişkisi, arazinin doğal veya yapı çevreden oluşmasından bağımsız olarak, günümüzde bir projenin başarısı için en temel kriterlerden biridir. Fakat bu yine de kaygan bir zemindir: Günümüzde dile getirilen "bütünleşme" olgusu, birçok farklı anlam taşımaya nedeniyle çok da net değildir. Çoğunlukla yeni yapının çevresine sakin bir şekilde uyum sağlayacak şekilde çevreyi taklit etmesi anlamına gelir. Hâlbuki yeni yapılan bu yapı yer aldığı çevrenin oluşumunu yönlendiren gündemden oldukça farklı bir gündeme hitap etmektedir. Yani sormamız gereken soru şudur: Çağdaş kamu yapılarını kırsal işlevlere göre tasarlanmış bir köy ortamında kullanılan biçimler ve yapı yöntemlerini kullanarak mı inşa etmeliyiz?

İşte tam da bu nedenle yeni yapılar ile arazileri arasında bir "denge"den bahsedilir. Bu daha geniş bir bakış açısıdır ve mimarlık eylemine tamamen farklı bir bakış açısı getirir. 20. yüzyıl mimarlığının ustalarının önde gelen ürünlerinde, aynı zamanda güncel bazı projelerde de yapıları arazilerine yerleştirmek için kullanılan çok çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Bu oldukça zor olan alanda dogmalardan ve öğretilerden bahsetmek çok da mümkün olmaz. Bu sorunun en iyi şekilde çözülmesi ise mimarın duyarlılığına bağlıdır. Kamu yapısının kentsel planlama içindeki yeri de süreç içinde sorun yaratabilecek diğer konulardan biridir. Bunun nedeni arazi seçiminin çok önemli olmadığı; kötü bir arazi, kolay veya düz yoldan erişimi olmayan bir arazi, çevre bölgelerde sıkıntılı alanların bulunması veya arazi boyutlarının projenin gerçekleştirilmesini engelleyebilecek kadar zorlu olması.

Kentsel veya kırsal olsun arazi seçimi işverenin üzerinde durmak istediği sosyal veya kültürel değerleri de içinde barındırmaktadır. Bir kamu yapısının peyzajla bütünleşmesinin kalitesi çeşitli bakış açılarından değerlendirilebilir; kentsel planlama, mimarlık, işlevsellik ve toplum açısından yaklaşılabilir.

- **Kentsel planlama yaklaşımı**; mahalle, ofis veya konut blokları veya kent bütünü ölçeğinde;
- **Mimari yaklaşım**; Çevredeki yapıların büyüklüğü, mimari dili ve kompozisyonu kapsamında değerlendirme;
- **İşlevsel yaklaşım**; Her türlü ulaşım aracıyla hizmet koşulları; mahalle veya kent içinde yaklaşım ve konumlanma koşulları; yapının işleyişi veya güvenliğine ilişkin gerekli hizmetlere ulaşım

koşulları; mahalle veya blokta bulunan diğer etkinliklerle ilgili işleyiş çatışmalarının yönetimi; yapının verdiği temel hizmetlerin işleyiş koşulları; yapının insanları karşılama koşulları; insanların ve eşyalarının güvenliği için gerekli koşullar; teknik hizmetlerin seçimi ve mekanın tanımı ve kullanım şekline bağlı olarak yapı malzemesi kullanımı;

- **Sosyal yaklaşım**; Yapının kalıcı ve geçici kullanıcıları tarafından benimsenip benimsenmeyeceği konusunda yapıdaki mekansal, estetik ve işlevsel sentezin kalitesi belirleyicidir ve bu da beklentilerin karşılanıp karşılanmadığını gösterir.

İÇ VE DIŞ MEKÂNLARIN SÜREKLİLİĞİ

Bir kamu yapısı mekânlarının kalitesine göre değerlendirilir: bu daha çok iç mekânla ilgili bir durum da olsa dış mekânlar için de geçerlidir. “iç” ve “dış”ın birleştirilme şekli ve aralarındaki süreklilik kamu yapısıyla kent arasındaki ilişkiyi yansıtır.

Kamusal bir dış mekân, yapıldı amacı ve işleviyle birlikte değerlendirildiğinde bir nevi “kamu hizmeti”dir:

- Tanımlanmış ortak mekânlar: gezinti yolları, meydanlar, ve hatta “kurgulanmış” mekânlar;
- Geçiş mekânları: alınıveren merkezleri, sokaklar, kaldırımlar, pasajlar, vb.;
- Yaklaşım ve konumlanma mekânları: iç mekândaki karşılama mekânlarına giden meydanlar;
- Erişim, rahatlama, ışık alma ve peyzaj mekânları, iç mekânlara bağlı veya onlara tezat olarak kullanılabilir;
- Hizmet alanları: bakım, malzeme girişi, çöp, güvenlik, vb.;

Bu dış mekânlar iç mekânlarla beraber düşünülmeli ve benzer bir hassasiyetle ele alınmalıdır: iç ve dış birbiriyle etkileşim içindedir.

Burada aynı zamanda, insanların karşılama mekânlarına verdikleri tepkinin kurum kimliğini algılayışlarını etkilediğinden ve kurumda verilen hizmetlerin kalitesi konusundaki düşüncelerini de şekillendirdiğinden bahsedebiliriz.

Ayrıca, hem içte hem de dışta yürüyüş yollarının pratik olmasına dikkat edilmesi gerekir (hareket kabiliyeti düşük olanlar için erişim, yaklaşım uzaklığı, hava koşullarından koruma ve bekleme alanlarına özen gösterilmelidir).

KULLANIM DEĞERİ

Kamu yapılarında kaliteden bahsederken genellikle kullanıma öncelik verilir: Bir kamu yapısındaki mekânlar kullanımın kaliteli ve kolay olmasını sağlayacak şekilde, orada gerçekleştirilen işler, etkinlikler ve verilen hizmetlerle tutarlı olacak biçimde tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

Burada aranan işlevsel özellikler genellikle programın ana bölümünü oluşturur. Bunlar genellikle “mekanik” bakış açısıyla tanımlanır –işlevsel bağlantılar, yüzey alanları ve standartlar- halbuki konuya kullanım ve işleyişle ilgili daha “yaşamsal” açılardan yaklaşılmalıdır. Gerçekten de yapının vereceği hizmetin, bu hizmetten yararlanacak kişilerin, bu kişilerin bu hizmeti nasıl benimseyeceklerinin ve nasıl bir topluluğa hizmet verileceğinin tanımlanması daha çok tercih edilmesi gereken bir yol olacaktır. Bu aşamadan sonra da bu tanımlardan yola çıkıp kısıtlamalar ve ihtiyaçlar arasında bir denge oluşturarak bir mekân yaratmak mimarın görevidir.

Zaten işlevsel eğilimin de bir sınırı vardır: İnsan doğası ısmarlama yapılan ürünlere daha yakındır ve sözde partik mekânlar mutlaka en rahat yaşanan mekânlar değildirler. Hatta tam aksine, “hiç bir amaca hizmet etmiyor gibi görünen” bazı mekânlarda beklenmeyen fakat oldukça ilginç davranışlar gözlemlenmektedir.

Kalıcı ve geçici kullanıcıların “mimari ürünü” kendilerince benimsemelerine izin verilmelidir; mimar programa tamamen sadık kalmış olsa bile bazen kullanıcılar yapıyı hiç de öngörülmemiş bir amaçla kullanmaya başlayabilir ve tamamen farklı kurallar getirebilirler.

Bu nedenlerden dolayı, bir kentin ve yapının kullanımında gelecekteki değişiklikleri hiçbir zaman kesin olarak öngöremeyeceğimiz düşüncesinden hareketle belirli derecede bir sadelik ve sınırlama ile hareket etmek doğru olacaktır.

Bir kamu hizmeti toplumda, davranış kalıplarında ve toplum değerlerindeki hem işlevsel değişimlerden hem de teknolojik gelişimden kaynaklanan hızlı değişim döngüsüne ayak uydurma yeteneğine sahip olmalıdır. Bu nedenle de planlarda belirli bir esneklik sağlamak ve yeni davranış biçimlerine uyum sağlayabilecek biçimde bir hareket boşluğu bırakmak gerekir.

Bu temel prensip, yenileme ve yeniden yapılanma konusuna geldiğimizde daha da önem kazanmaktadır. Bazı “eski yapılarda” değer verdiğimiz önemli bir özellik, bu yapıların güçlü kamusal özelliklerini yitirmeksizin zaman içinde bir işlevden diğerine, örneğin bir yönetim yapısının hastane veya okula dönüşmeyi başarabilmesidir.

İster yeni bir yapı inşa etmekten isterse mevcut bir yapıyı dönüştürmek veya yenilemekten bahsediyor olalım, her ikisinde de mevcut arazinin tarihini dikkate almamız gerekir. Bu tarihin potansiyeli yapılacak projede kullanılmak üzere değerlendirilmelidir.

Şimdiki zaman geçmişten beslenmekte ve geleceğe yol çizmektedir.

Kullanım kalitesi aynı zamanda konfor ve kolaylık olgusunu da beraberinde getirmektedir: Bir kamu hizmeti kısa veya uzun boylu, engelli veya değil, tüm kullanıcılar için kullanılabilir ve erişime açık olmalıdır. Kullanıcılar için kullanımı rahat bir kamu yapısı inşa edebilmek, aynı zamanda her kullanıcının yapıyı iyi anlamasına, içinde yolunu bulmasına, bir engel veya riskle karşılaşmadan ilerleyebilmesine ve kendini güvenli hissetmesine yardımcı olmak demektir.

Ayrıca bir kamu işvereni iletişim ve diyalogu artırmak için veya tam tersine mahremiyet sağlayabilmek için mekânı kendine göre yeniden düzenleyebilmek de isteyebilir. Bunlar hem işveren hem de proje danışmanının seçim yapması gereken konulardır.

Kullanıcı konforuyla ilgili çalışmalar kalıcı ve geçici kullanıcılar üzerindeki fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkilerin değerlendirilmesini de içerir. Bu özellikle aşağıdaki konularla ilgilidir:

- **Akustik konfor:** Tüm yapı içinde en geniş mekânlardan (oditoryumlar veya toplantı salonları) daha çok diğerlerinden kalan yerlerde çözülen mekânlara kadar (koridorlar ve hizmet alanları).
- **Sıcaklık ve nem kontrolü:** Her mevsimde özellikle doğrudan güneş ışığı ve doğal-suni aydınlatma yoluyla; ışığın binaya giriş şekli mimarlığın önemli bir bileşenidir.

Bu son bahsedilen konular, tasarımcının çeşitli teknikler konusunda bilgili olmasını gerektirir.

TEKNİK KALİTE

İşverenin kısa, orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarını karşılamak konusunda mimar, hem teknik hem de ekonomik olarak yapının mekânsal tasarımında nelerin gerçekleştirilmesinin şart olduğu ve bunlara nasıl ulaşılabileceği konularını belirlemekle sorumludur.

Proje danışmanı, kabul edilen genel mimari yaklaşım içinde, programda tanımlanan sorunlara verimli, ekonomik ve kaliteli bir çözüm getirecek bir yapı sistemi ile çeşitli teknikler ve malzemeler üzerinde karar kılmalıdır. (Bu da bir ürünün mimari bütünlüğünü sağlamak ve en uygun çözümü bulabilmek için –küçük projeleri ve acil kaçış merdiveni veya yeni bir mutfak eklenmesi türünden teknik projeleri de içerecek şekilde- tüm projeler için bir mimardan danışmanlık alınması gerekliliğini kanıtlamaktadır.)

Daha açık bir şekilde söylemek gerekirse teknik kalite aşağıdakilere bağlıdır:

- Yapı strüktürlerinin tasarımı ve seçimi;
- Seçilen yapı malzemeleri ve teknik sistemlerin (ısıtma, havalandırma, elektrik, düşük voltajlı sistemler) üretim ve işleyiş kalitesi;
- Teknik uzmanlık ve yeniliklerin bilinçli kullanımına makul bir şekilde başvurulması;

- Yapılan seçimlerin, çevresel bağlama ve yapı işletimi ve bakımı için ayrılan kaynaklara uygunluğu açısından, mevcut ve gelecekteki kullanımlar için elverişliliği;
- Uygun bir inşaat planı: İşin düzgün olarak yapılabilmesi ve performansının denetlenebilmesi için yeterince uzun bir süre tanınması; kullanıcıların yapıyı hızlı ve evrimli bir şekilde kullanmaya ve benimsemeye başlayabilmesi için yeterince kısa bir sürede açılışın öngörülmesi.

YAPIM KALİTESİ

Yukarıda bahsi geçen kaliteyle ilgili tüm konular mimari projenin oluşturulmasına doğru giden yaratma süreci için geçerli olan konulardır. Daha sonra projeyi gerçekleştirme, araziye uygulama zamanı gelir. Uygulama süreci, kendi sorumluluklarındaki konulardaki kalite koşullarını yerine getirmeleri gereken birçok farklı alandan işçinin katılımını gerektirir. Yapının veya yenileme projesinin sonuçta göstereceği kalite hiç şüphesiz ki işçilerin çalışma kalitesine de bağlıdır; sürecin ilk aşamalarında baştan savma yapılan işlerin daha sonra ne kadar çaba gösterilirse gösterilsin telafisi hiç de kolay değildir.

Son aşamada proje danışmanı yapı inşaatının en küçük detayına kadar denetleme konusunda çok can alıcı bir rol oynar. Müteahhitlerden beklenen performans kalitesi mimar tarafından çizilen (veya onaylanan) planların kalitesine bağlıdır. Bu nedenle inşaat koşullarını iyi bir şekilde kurma şansı, bir kez daha, proje danışmanına ihtiyaç duyduğu kaynak ve tasarım zamanını vermek yoluyla kamu işverenine düşmektedir.

İşveren, kaliteli iş yapan ve programa bağlılıkla çalışan bir ekip seçebilmek için, müteahhitlerin tekliflerini incelerken proje danışmanın fikrini de almalıdır. Yapının inşaat sürecine katılacak olan her meslekten işin kendine özgü özellikleriyle ilgili uzmanlığa sahip kişiler seçilmelidir; bu konu teklif değerlendirme aşamasında da dikkate alınmalıdır ki her tür teknik garantinin en iyi fiyatla beraber elde edilmesi mümkün olabilsin.

Ayrıca, yapılar sözkonusu olduğunda işverenin müteahhitten farklı olarak (tasarımcının aynı anda inşaatı yapan kişi olması durumu hariç) proje danışmanının sorumluluğuna verdiği görevlerden biri de müteahhitin yaptığı işte gözden kaçanları denetlemek ve planlara uygunluğu kontrol etmektir. Bu her tür yapı için geçerli olmalıdır.

Çok fazla sayıda müteahhit olması nedeniyle iş bölümünün nasıl yapıldığından bağımsız olarak, inşaat süresince farklı iş kollarının “arakesitinde” duran konuları yönetebilmek için oldukça dikkatli bir gözlem gerekir. En iyi uzmanlar bile, kendi uygulama tekniklerinin diğer aktörlerinkilerle iyi bir şekilde koordinasyonun sağlanmaması durumunda iyi sonuç vermeyebilirler. İşte tam bu noktada proje danışmanının inşaat yönetimi bir orkestra şefinin görevine benzetilebilir. Uyumlu bir bütüne kavuşmak amacıyla aynı şekilde onun da biraraya gelen farklı meslek dallarının kaliteli kaynaklarını iyi bir şekilde kullanması gerekir. Meslek dallarındaki deneyim, gelenekler ve iş kültüründen gelen bu kaynaklar belirli bir program altında kendine özgü olarak üretilen kamu yapılarında bir avantaja dönüşmektedir: Kamu yapılarının inşası seri üretimden daha ziyade bir prototipin üretilmesi gibidir ve sonuçta ortaya çıkacak ürün ve hizmet tam anlamıyla bu nitelikte olacaktır.

EKONOMİK KALİTE

İşverenin kaliteyi makul bir maliyetle elde etmeyi istemesi çok doğaldır, fakat yine de bu çok dikkatle yaklaşılması gereken bir konudur. Kaliteyi etkileyen farklı değerler arasında maliyet ve amaca uygunluk açısından seçim yapmak işverene bağlıdır.

“Güzellik”, “işlevsellik” ve “dayanıklılık” özellikleri mutlaka projenin her bölümünde en pahalı veya en teknolojik ürünlerin kullanılmasını gerektirmez. Benzer şekilde iyi oranlar kötü olanlardan her zaman daha pahalı olacak diye de bir genelleme yoktur.

Kamu yapısı önemli bir varlıktır: Maliyetten çok fazla kısmak veya hatalı maliyet hesaplamaları yapının verdiği hizmete zarar verir, kullanıcıların yapıyı benimsememesine neden olur ve yapının hızla kötüye doğru gitmesine kadar uzanır. Bu, aynı zamanda kurumun imajını da zedeler. Bu

nedenle işveren program üzerinde yaptığı seçimlerde gelecek vizyonuyla davranmalıdır. Sonrasında, yatırımların uygun bir şekilde dağıtımının sağlanmasından, işveren ve yapının gelecekteki yöneticisiyle sürekli eşgüdüm halinde olmak üzere, proje danışmanı sorumlu olacaktır.

Son olarak, sadece başlangıçtaki yatırım maliyetlerini değil aynı zamanda işletme, temizleme ve bakım giderlerini de içeren projenin genel maliyeti konusundan bahsetmemiz gerekir. Tüm bütçe kararlarını yalnızca yatırım maliyeti üzerinden almak çoğunlukla kamu mallarının işletiminde sorunlara neden olmaktadır. Öte yandan, tasarruf konusunda yapılan kötü tercihler de daha sonra kolaylıkla üstesinden gelinemeyecek beklenmeyen maliyetlere ve insani kaynakların kullanımına ilişkin sorunlara yol açabilmektedir. Planlama aşamasında alınan maliyet kararlarının tüm giderlerin yaklaşık % 70'ine yakın olduğu düşünülürken, bütüncül bir maliyet yaklaşımı bu aşamadan başlayarak izlenmelidir.

ÇEVRESEL KALİTE

Sürdürülebilir gelişim vizyonuyla inşa etmek... Bu çevreciliği gündeme taşımak için öylesine bir düşünce değil, aksine siyasi eylemlerin –ki kamu inşaatları da her şeyden önce ve en başta birer siyasi eylemdir- üzerinde durması gereken önemli bir konu.

İlk olarak BM'nin Brundtland Raporu'nda bahsi geçen sürdürülebilirlik kavramı 1992 yılında Rio Zirvesi'nde kabul görmüştü. 179 ülke tarafından kabul edilen "Gündem 21" bu zirvede yapılan taahhütlerin nasıl uygulanacağını da tanımlıyordu.

Tarihi bir bakışla, sürdürülebilir gelişim kavramı son yıllarda kesişmeye başlayan iki yeni anlayışın bir sonucu olarak ortaya çıktı: yavaş yavaş büyüme kavramının yerini alan gelişim kavramı ve çevrenin hassaslığının farkında olunması.

Fransa'daki işverenler de proje danışmanları da bu konudaki düşünce arzı değişimini görmezden gelemezler. Özellikle de örnek olmaları gereken kamu işverenleri, bir yandan çevrenin daha fazla kullanımı ve korunması diğer yandan da yeni yerel demokratik süreçler kurummasını gerektiren sürekli gelişimin hedefleriyle yakından ilgilenmelidirler.

Proje düzeyinde, "çevresel yaklaşım" üç temel avantaj getirmektedir:

- Birtakım "değerler" (çevre terminolojisinde "hedefler") içeren kapsamlı ve çok yönlü bir yaklaşım getirir. Çevre sorunu, ısıtma ve ışıklandırma sistemleri ve malzemelerini ilgilendiren bilimlere ilişkin teknik uzmanlık gerektiriyorsa da, yapılarla genel bir yaklaşım getirmediği sürece bunun bir anlamı yoktur.

- Programın sorunlu aşamalarında, örneğin kentsel ulaşım ve arazinin getirdiği kısıtlamalarla (gölgede kalan alanlar, güneş ışığına maruz kalma, rüzgâr, akustik, kirlilik vb. gibi) ilgili birtakım kararların alınmaya başladığı arazinin seçimi aşamasından başlayarak dikkatlice düşünmeyi gerektirir. Nihai kaliteyi belirleyen en önemli faktörlerden birinin başlangıç aşamasında alınan kararlar olduğunu hatırlatmak gerekir.

- Yatırım maliyetinin yanısıra işletme, bakım ve yönetim maliyetleri de -ki yukarıda da bahsettiğimiz gibi bu ikinci grup giderin önemi genellikle gözden kaçırılmaktadır- dikkate alınmadan çevresel bir yaklaşım izlemek olanaksızdır.

Çevresel kaliteyi elde etmek için gerekli prosedürün bütününe açmak bu yayının kapsamını aşmaktadır, fakat genel görünümü çizmek amacıyla yukarıda bahsedilen "hedef"lerden bahsedebiliriz. Bu hedefleri üç kategoride toplamak mümkündür:

— Ekolojik İnşaat

Amaç, yapı ile yakın çevresi arasında uyumlu ilişkiler kurmaktır: araziyle uzlaşma, kentsel ulaşım üzerindeki etkinin değerlendirilmesi, dış mekânların çevre dostu tasarımı, çevredeki olumsuzlukların en aza indirilmesi, yapı malzemeleri ve enerji etkinlik konusunda tutumlu seçimler yapılması.

Buna ek olarak ekolojik inşaat, hepimizi yapıların yıkılışlarına kadar değişime uyum sağlayabilecek şekilde esnek olabilmelerini düşünmeye sevk eder.

— Ekolojik Yönetim

Bu kategori, yapının yaşamsal koşullarıyla özellikle de çevresel etki ve enerji tüketiminin azaltılması gibi enerjile ilgili seçimlerle ilgili seçimlerle ilgilidir ve yapının iklimsel koşullarının tasarıma yansıtılması demektir.

Benzer bir yaklaşım şu temini ve atıkların işlenmesi konusunda da izlenmelidir. Genel olarak konuşmak gerekirse amaç yönetim ve bakım sorunlarına daha yakından ve sürdürülebilir bir ilgi göstermektir.

— Konfor ve Sağlık

Çevresel “hedef”lerin en sonuncu kategorisi konforla ilgili koşulları içerir: sıcaklık ve nem kontrolü, akustik ve görsel konfor. Buna ek olarak, kötü hava kalitesinin getirdiği risklere ilişkin yeni bir bilincin gelişmesiyle, hava kalitesi de temel bir koşul haline gelmiştir.

Kullanıcılara mümkün olan en sağlıklı sağlık ve hijyen koşullarını taşıyan bir yapı bütünü sağlamak işverenin sorumluluğundadır.

SONUÇ: MİMARİ KALİTE

Bu bölümü okuduktan sonra, kamu inşaatlarında kalite olgusunun çok yönlü olduğu açıkça görülmektedir. Kalite, bir mimari üründe kaçınılmaz olarak fiziksel ve görülmür bir biçim aldığından, kelimenin tam anlamıyla bunu **mimari kalite** olarak adlandırabiliriz.

Mimarlığın bir sanat olmasına rağmen, sosyal anlamları açısından diğer “serbest sanatlardan” (edebiyat, müzik, resim vb.) daha farklı bir yerde durduğu genel bir kabul haline gelmiştir. Diğer sanatçılar ve meslek adamları gibi mimarlar da yaratıcılıklarını, yeteneklerini ve uygulama bilgilerini mimarlığın bu sosyal işlevinin hizmetine sunarlar. Böylece mimarın ortaya koyduğu ürün sanatsal kişiliğinin bir sonucu olurken, yapının kültürel değeri ise kültürel duyarlılığının bir ürünü haline gelir.

Yani bir programa cevap verecek önceden belirlenmiş tek bir mimarlık yoktur. Bu tartışmasız bir konudur –yarışmalar tek bir programa birçok farklı cevaplar veren mimarları bizlere göstermektedir. Bu aslında aynı ana soruna karşılık gelen farklı cevapları tüm kısıtlamalar ve koşullar ışığında karşılıklı değerlendirme avantajını da sunmaktadır. Mimari ifadenin kalitesi tabii ki bunların çok ötesinde bir değerlendirmedir.

Yarışma jürisi mimari değerlendirmenin pratik bir uygulamasıdır ve bu değerlendirmenin birtakım kriterlerden oluşan bir listeye indirgenemeyeceğini kanıtlamaktadır.

Biz tabii ki aksini tercih ederdik, fakat ne yazık ki jürinin elinde bir karara varmak için tamamen rasyonel veriler yoktur. Bir teknik komite teslim edilen projelerin nesnel analizini yapabilir (yüzey alanları, işlevsel konular, maliyet analizi, yasalarla uyum vb.), fakat yine de jürinin kararı esasen tartışma süresinde ortaya çıkmaktadır: jüri üyelerinin farklı düşünceleri paylaşması ve bu yönde yaptıkları tartışmayla şekillenir. Mimarlığın yalnızca nesnel kriterlere indirgenemeyeceğini bilsek bile, yine de belirli ölçüde bir nesnellığe ulaşmaya çalışmalıyız.

Bunun yolu, çok çeşitli faktörlerin yer aldığı bu ortamda, bu faktörleri ürün değerlendirmesinde kullanmak üzere birer kriter olarak listelemek yerine, projeleri anlamak ve değerlendirmek için ortak bir yaklaşım belirleyebilmektir.

Burada proje üzerinde varılacak yargı, yapıyla temasa geçecek herkesin -kullanıcılar, çevreden geçenler, politikacılar, bürokratlar, bakım teknisyenleri- birçok farklı bakış açısı üzerine kurulu düşüncelerini içeren bir öngörüdür. Bu da mimarlığın doğasındaki karmaşıklığı yansıtır; projeyi tanımlayan parametreler, koşullar ve kısıtlamalar buna göre şekillenir, fakat projenin bir mimarlık ürünü haline gelmesi için gerekli olmasına rağmen yeterli değildir.

Yine de gerçek mimari kalite kendisini zaman içinde gösterecektir: Bu hem kullanıcıların yeni mekânı benimsemeleri hem de yapının kırsal veya kentsel peyzaj içine tam olarak oturması için gereken zamandır.

Peki, bu diyalog hangi koşullarda gerçekleşir ve ne gibi sonuçlar getirir? Chicago kentinden sorumlu kent plancısı R. Banham, vasat projelerin inşa edilebileceğini fakat içsel enerjiden yoksun olacaklarını, buna karşın görkemli ve yüksek kalitedeki projelerin tüm gelecek nesiller tarafından devralınarak benimsenecek yapılar getireceğini söylerdi.

Doğası gereği mimarlık kısa vadede basitçe tüketilebilecek bir şey değildir. Yine doğası gereği moda fikrine karşıdır ve mimari kalite yalnızca ne plastik değerlerde ne de görsel ifadede aranmalıdır. Fiziksel ve estetik kalıcılığı ancak zaman tarafından sınılandıktan sonra kanıtlanacaktır.

4. KALİTEYE ENGEL OLAN FAKTÖRLER

Aşağıdaki grafik Değer Analizi Birliği (Association pour l'Analyse de la Valeur) tarafından yapılmış bir çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışma esasen, pazarın temel hedef olduğu imalat sektörü için yapılmış olmasına rağmen inşaat sektörüne göre de yorumlanabilmektedir.

Bu grafiğin amacı ürün gelişimiyle ilgili olan harcama eğrisini süreç içinde alınan kararlarla ilgili olan maliyet eğrisiyle karşılaştırmaktır. Başlangıçtaki araştırma maliyetlerinin daha sonra kaliteyle alınan kararların önemine kıyasla daha düşük olduğu görülmektedir. Grafik aynı zamanda kazançların zamanla gittikçe azalmakta olduğunu göstermektedir. İkinci eğri bu nedenle kalite eğrisi olarak da düşünülebilir.

İnşaat sürecinin son aşamalarında kalite eksikliği sayısal verilere yansımaktadır: Yapı Kalitesi Ajansı (Agence Qualité Construction) düşük kalitenin ekonomik zararını inşaat ve mühendislik sektöründe yaklaşık % 10 (veya yaklaşık 40 milyar Fransız Fransı) gelir düşüşüyle ifade etmektedir.

Fakat MIQCP için en az bunun kadar ciddi başka kalite sorunları da vardır: Kullanılsız, kentsel yapı içinde yanlış konumlanmış ve huzuru bozan kamu yapıları ve gelişim projeleri vb.

Bu kalite sorunlarının altında yatan nedenler şöyledir:

YETERSİZ PLANLAMA ÇALIŞMALARI

Planlama çalışmalarının önemi günümüzde oldukça kabul görmüştür. Projenin bu önemli aşamasını atlayarak gerekli çalışmaların yapılmasına elvermeyecek bir bütçe ve takvim belirlemek, tüm proje katılımcılarını fakir paylaşımı sürecine katmamak –tüm bunlar projenin bütünü veya bir kısmı için sorun yaratabilecek durumlardır. İşverenin iyi düşünülmüş kararlar alabilmesi ve sonrasında da seçimlerini yapının gelecekteki kullanıcılarıyla paylaşabilmesi için, planlama araştırmaları sırasında edinilen bilgilerden haberdar olması gerekir.

KÖTÜ MALİ VERİLER

İşletme finansmanı konusuna iki yönden bakmak mümkündür: Hem ihtiyaç duyulan mali paketin düzenlenmesini hem de tüm proje maliyetinin çıkarılmasını içerir.

Finansman paketiyle ilgili olarak, çok az miktarda projenin yalnızca tek bir kaynaktan beslendiğini söyleyebiliriz: Ortak finansman ve sübvansiyon arayışları bütçe hazırlıklarını gittikçe daha karmaşık bir süreç haline getirmektedir. Proje bütçesini son haline getirmek kamu işvereni açısından oldukça büyük miktarda enerji ve ayrıca mali destek sürecine ilişkin ayrıntılı bilgi gerektirir.

Fakat, işletme finansmanı bununla sınırlı değildir; çünkü kamu inşaatının işletme bütçesi, tüm yapım işlemleri için gereken bütçeyle tasarım ve danışma sözleşmelerinin gerektirdiği bütçenin toplamına eşit değildir. İşveren bu bütçeye, gerekli planlama çalışmaları (inşaat öncesi ve inşaat süresince), işletme yönetimi maliyeti, proje danışmanı ve diğer katılımcıların seçimi için gerekli harcamalar (reklam, çeşitli prosedürlerle ilgili düzenlemeler, tazminat, vb), projeye ilişkin iletişim giderleri, peyzaj çalışmaları ve yapıya yaklaşım düzenlemelerine ilişkin maliyet ve hatta mobilyalar ve donatılar için belirli bir bütçenin yanısıra, öngörülemeyen kazalar ve inşaatı çalıştırma giderlerini de katmalıdır.

Tüm çalışmanın gerçekçi bir bütçesini çıkarmak işverenin sorumluluğundadır; çok sıklıkla –bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde- bütçenin daha düşük tahmin edilmesi ortaklar arasında yanlış anlamalara neden olarak, kaliteyi kötü yönde etkileyecek bazı düzenlemeler yapılmasını gerektirir.

Ayrıca, içinde yaşayacak topluluğun mali açıdan bu yapıyı işletme gücü olup olmadığını da tam olarak anlamak için, yeni yapının temizlik, bakım ve işletim giderleri de tahminen belirlenmelidir. Bazen yapılar işletim giderleri karşılanamaması nedeniyle terk edilmektedir.

KAMU İŞVERENLERİNİN SORUMLULUKLARININ FARKINDA OLMAMALARI

Daha önce bahsettiğimiz 1985 tarihli yasa, kamu işverenin asla vazgeçemeyeceği sorumlulukları net bir şekilde tanımlamaktadır. Bu hiç şüphesiz oldukça fazla zaman ve enerji gerektiren bir iştir. Kamu işverenlerinin her tür ilgili uzmana danışarak bir projeyi başarılı bir şekilde yerine getirmek için gerekli her tür öneriyi almaları önerilmesine rağmen yine de onların da bazı kararlar almaları, seçimler yapmaları ve uzlaşmalar sağlamaları gerekmektedir.

Planlamacı, işletme yöneticisi, proje danışmanı ve diğer görevlilerin her birinin ortaklıkta oynayacağı birtakım roller vardır ve her bir ortağın sorumluluğu net bir şekilde çizilmeli ve bu sorumluluğa bağlı kalmasının sağlanması gerekmektedir.

Kamu işvereni tüm süreç boyunca aktif bir rol oynamalıdır çünkü yapının kullanıcıları aldığı kararlar nedeniyle daha sonra onu sorumlu tutacaklardır.

SÜRECİN PARÇALANMASI, BÖLÜMLENMESİ

Bir kamusal inşaat projesi doğrusal bir süreç değildir. Planlama ve inşaat aşamalarında hem program seçimleri hem de mimari ve teknik seçimler düzeyinde, ortaklar arasında tekrar tekrar iletişim ve ayrıca diyalog, ayarlamalar ve etkileşim gerektirir.

Bu süreç çok parçalı hale geldiğinde ve ortaklar arasındaki bölümlenme çok katı sınırlarla çizildiğinde proje bundan olumsuz etkilenebilir, çünkü süreçte rol alan tüm aktörlerin birbirinin yaptığı araştırma ve işle beslenmesi gerekir. Diyalog ve iyi iletişim şarttır: Program, tahmini bütçe ve mimarın projesi arasındaki bu etkileşime, bazı sınırlamalarla beraber, 1985 tarihli yasada da izin verilmiştir.

ZAMAN FAKTÖRÜNÜN İHMALİ

Proje gelişimi ve uygulama sürecinin bütününde zamanın önemini açıkça vurgulamıştık. Bu bağlamda, kullanım ömürleri uzun yıllarla ölçülen ve çoğu da bu süre içinde birçok farklı amaca hizmet eden kamu yapılarının bu kendilerine özgü doğasını da dikkate almalıyız.

Bir kamu işvereni projesi üzerinde zaman harcamaya çaba sarf etmeli ve ortaklarına da kendi seçimlerini düşünmeleri ve onaylamaları için yeterli süre vermelidir.

UYGUN OLMAYAN PROJE DANIŞMANI

İşveren hiç şüphesiz süreç boyunca yapılması gereken bir dizi seçim konusunda oldukça ağır bir sorumluluğa sahiptir. Fakat işveren planlama aşamalarını başarıyla yürütmüş olsa bile, iyi bir mimari danışmanlık ekibi kurmadan ve bu ekibe gerekli kaynakları sağlamadan projenin düzgün ilerlemesini bekleyemez. Bu diğer katılımcıların seçimi (örneğin inşaat firmaları gibi) için de aynen geçerlidir.

Doğru seçimi yapmak için, sonradan edinilebilecek derecede bir mimarlık bilgisine sahip olmak gerekir. MIQCP, kamu işverenlerine bir projeye başlamadan önce diğer yapıları dolaşmalarını, tasarım ve üretim süreçleri ve mimarların nasıl çalıştıklarına dair açıklamalar dinlemelerini ve böylece gelecekteki proje danışmanlarından ne beklemeleri gerektiği konusunda kişisel bir fikir oluşturabilmelerini önermektedir. Adaylar arasından yapılacak seçimin oldukça açık ve şeffaf bir prosedürle yapılması da önemli görünmektedir.

Benzer şekilde, bir mimarlık veya mühendislik yarışmasında da en iyi projeyi seçmek için çok çeşitli proje önerilerini değerlendirme yeteneği gerekir. Karar verme sürecine kılavuzluk etmek için kamu işvereni teknik komite ve yarışma jürisinde bulunan uzman kişilerden özellikle de mimarlardan yardım almalıdır.

YASAL ÇERÇEVENİN KARMAŞIKLIĞI

Yasalar ve uygulamaya yönelik yönetmelikler gereklidir, fakat çok katı ve karmaşık olduklarında, veya hatta birbirleriyle uyumsuz olduklarında, inşaatı yapan otoritede ve denetlemeyi yapan bölümde birtakım engellemelere neden olarak başta koyulan temel hedeflerin gerçekleşmesini tehlikeye sokar.

Günümüzde hem işverenler hem de proje danışmanları yasalardan oluşan bir yığın içinde kaybolmuş durumdadırlar: Kamu ihaleleri yasası, medeni yasa, yapı yasası, kent planlama yasası, iş yasası, güvenlik yönetmelikleri vb. Benzer şekilde, yasa ve yönetmeliklerin katı bir şekilde yorumlanması da tüm bu yasa ve yönetmeliklerin çıkma amacı olan kaliteye ulaşma hedefine karşı bir noktada durmaktadır.

Bir danışman olarak görev yapan MIQCP her geçen gün kamu işverenlerinin “Bunu iyi bir şekilde nasıl yaparım?” sorusundan uzaklaşıp, “Bu konuda ne yapma yetkim var?” sorusuna yöneldiklerini gözlemlemektedir. Kurallara karşı gelme korkusu, enerjilerini azaltmakta ve hayal gücü ve düşünce sürecini sınırlamaktadır. Yasaların çıkarılış amacı içeriğine kurban gitmektedir.

Uygulamada, kamu işverenlerinin henüz herhangi bir yasal işleme maruz kalmadan kapsamlı yasal çerçeveyi önlerine serip bütün bir idari sürecin baştan sona kurgusunu yapmaları önerilir; tabii ki bu inşaatla ilişkin ana prosedürlerin arka planında yürüyecektir.

Kamu işvereni bu konuda temel sorumlu olacaksa da, proje danışmanı da kendine düşen konularda projenin genel düzenini bozmaksızın mevcut kurallara nasıl uyulabileceği konusunda çözüm bulmak için mücadele vermeli ve ustalık sergilemelidir.

5. KAMU YAPILARINDA KALİTEYİ ARTIRAN İŞ VERME SÜREÇLERİ

Çok sayıda mimarlık verisi ve onların çevresindeki yoğun tartışmaları düşünerek MIQCP hiçbir zaman bir kalite sertifikalandırma işlemine kalkışmamıştır. Böylesi bir girişim ancak bulutların hacmini hesaplamaya benzetilebilir.

Bir yapının nihai kalitesi, işverenin yapıyı inşa etmek için isteğini belirttiği ilk günden, bitmiş yapının kabul görmesine ve hatta daha da sonraki sürece kadar tüm katılımcıların bilgi, hassasiyet ve profesyonelliklerinin bütünü üzerine kuruludur.

Mimari iş verme yöntemleri, davranışları ve ara kesit yönetiminde ilerlemenin kalite için başlı başına önemli bir faktör olduğu bizden çok önce gelenler tarafından da kabul görmüş bir gerçektir.

MIQCP'nin öğretisi, kaliteyi etkileyen en önemli etkenlerin belirlenmesi üzerine kurulmuştur: kamu işvereni üzerine odaklanan, inşaat sürecinin hazırlık aşamasında olan etkenler. Bu nedenle, bu bölümde yer alan ve kamu işverenlerine iyi sonuç alabilmeleri fırsatı sunan ilkeleri içermeseydi, bu yayın gerçekten tam olmazdı.

AKTÖRLER

Kamu İşvereni

1985 tarihli yasanın ilk başlığı kamu işvereni ürünün kalitesi konusunda en sorumlu kişi olarak tanımlamaktadır: "Ürün için temel sorumluluğu taşır ve bu görevi yürütürken hiçbir şekilde bir kenara koyamayacağı kamu yararı ilkesini gözetir". Fakat tabii ki yine de bu görevi yürütürken uzman desteği alacaktır.

Yani işveren tüm işleğin genel organizasyonundan sorumludur. "Söz konusu çalışmanın uygulanabilir ve makul olduğunu doğrulamasının ardından, araziye karar vermek, programı kurmak, maksimum kabul edilebilir tahmini maliyeti belirlemek ve seçtiği proje yöneticileri ve inşaat firmalarıyla tasarım ve inşaat sözleşmeleri imzalamak da işverenin sorumluluğundadır".

Kamu işvereni her zaman bir tüzel kişi olmasına rağmen, onun adına hareket etmek ve mimari kaliteye ulaşmak amacıyla işverenin özellikleri, taahhütleri ve etkinliklerini taşıyan yetkili bir yönetici tarafından temsil edilir. Bu yönetici, bağımsız karar alma yetkisine sahip olmalı, bunun yanı sıra, sorumluluklarının sınırının farkında olmalı; çalışmanın sürdürülebilmesi için gerekli insani, mali ve organizasyonla ilgili kaynakları biraraya getirebilmeli ve mimarlık ve kent planlama kültürüne açık olmalıdır.

Kaliteye ulaşma çabası, uzun yıllar boyunca (seçim dönemlerinden daha da uzun bir süre) insan toplulukları ve yaşam koşullarını etkileyecek olan bir proje için kişisel olarak sürecin içinde olmayı ve sürekli iletişimde kalmayı gerektirir.

İşveren, yapı projesi ve kalitesinde kilit taşı görevi görmekte ve siyasi sorumluluk taşıyan tek aktör olmaktadır. Sürecin içerdiği konuların çeşitliliği nedeniyle de proje süresince sahip olunan siyasi hedefler mutlaka ki teknik uzmanlık ve uygun kaynaklarla desteklenmelidir. Çok farklı dallardan birikimlere sahip uzmanların katılımı sağlanmalıdır. Daha da ötesinde, yasalar kamu işverenlere bazı hizmetler için dışarıdan taşeronluk desteği alabilme olanağı da sunmaktadır. Bu olanak şu gruplar için geçerlidir:

Aracı: İşverenin, "programın sınırları ve belirlediği maksimum izin verilebilir maliyet dahilinde, ... kendi adına yasada tanımlanan işlevlerin tümü ve bir bölümünü yapması için" yetki verebileceği kişidir. Bu görev yalnızca yasada tarif edilmiş hizmet sağlayıcılara verilebilir.

İşletme Yöneticisi: İşverenin, genel yönetsel, mali ve teknik destek görevlerini verebileceği kişidir. Aynı araçlarda olduğu gibi, bu görev de yasayla tanımlanmış meslek adamlarına verilebilir. Ayrıca, "işletme yöneticisinin görev tanımı, hizmet sağlayıcının söz konusu inşaat işiyle ilgili başka bir proje danışmanlık görevini kabul etmesini engellemektedir ve bu koşul sözleşmede de yer almalıdır".

İşveren Yardımcısı: Proje süresince her türlü uzmanlık alanında alınması gereken kararlar konusunda işverene yardımcı olmak için tanımlanan uzman denetimi ve danışmanlığı görevidir. Bu verilen görev, yalnızca belirli araştırmalar veya eylemlerden oluşur ve işletme yönetimi türünden bir genel destek içermeyebilir. Özellikle, “maksimum izin verilebilir maliyetin tahmini olarak belirlenmesi ve hatta programın ana hatlarının çıkarılması gibi konularla ilgili bu görev tüzel veya gerçek kişilere verilebilir”.

Aracı, işveren yardımcısı ve işletme yöneticisi görevlerinin tümünün temelinde işverene yardımcı olmak amacı taşıdığı ve hiçbir şekilde proje danışmanı görevini tamamen veya kısmen yerine getiremeyeceğini belirtmek gerekir.

Proje Danışmanı

1985 tarihli yasa, proje danışmanının görevini işvereninki gibi kendine ait bir işlev olarak değil, görevlerinin içeriği üzerinden tanımlamaktadır. Yasa aynı zamanda proje danışmanı ile inşaat firmasının görevlerinin ayrı tutulmasını önermektedir:

“İşverenin özel yasaya tabi bir gerçek kişiye veya özel yasaya tabi bir tüzel kişiye verebileceği proje danışmanlığı görevi mimari, teknik ve ekonomik bir çözüm bulmaktır... Bir kamusal yapı projesinde, proje danışmanının görevi inşaat firmasının görevinden farklıdır”.

Proje danışmanının görevi birtakım becerileri şart koşar: mimari, teknik, ekonomik, sosyal, kentsel planlamayla ilgili vb. yetenekler... Peyzajla bütünleşme, çevre ve yapıların kullanımıyla ilgili sorunları içerir. Projenin kendine özgü özelliklerini değerlendirerek proje danışmanlığı ekibinde bulunması gereken disiplinler ve becerileri belirlemek işverenin görevidir. Bundan sonra, mimarın kendi becerilerini tamamlayan ve beraber verimli bir şekilde çalışabileceği uzmanlardan oluşan ekibi belirlemek ise mimarın görevidir.

Yapı sektöründe, yasa ilk olarak hem işveren hem de proje danışmanı için tasarım aşamasından inşaatın sonuçlanmasına kadar olan sürede sürekliliği sağlayacak bir “temel” görev tanımı yapar –bu süreklilik kalite için olumlu yönde etki yapar.

Sözleşme görüşmeleri tamamlandıktan sonra, proje danışmanlığı sözleşmesi hem işveren hem de danışman açısından bağlayıcı hale gelir, her iki taraf için de şartlar getirir, proje danışmanının görev alanını tanımlar ve bu hizmetler için ödenecek karşılığın içeriğini açıklar. Bu sözleşme ilişkisinin yanısıra mutlaka bir güven ve karşılıklı saygı ortamının geliştirilmesi gerekir ve her iki taraf da birbirinin amaçlarını iyi anlamalıdır.

İşveren/Danışman İlişkilerinin Kalitesi

İşveren ve proje danışmanı arasında iyi bir ilişki olmadan iyi proje elde edilemez. Sonuç ürünün kalitesi bu aktörlerin aralarında kurdukları diyaloga bağlıdır. Her iki taraf da diğerinin kendinden ayrı olan sorumluluk alanını anlamalı ve buna saygı duymalı, kendi görevini tam anlamıyla yerine getirip diğerinin görevini de yapmaya çalışmamalıdır.

Her iki taraf ortak bir dil geliştirebilmek ve ortak bir projeyi beraberce üreterek ve sorumluluğu birlikte alabilmek için birbirini iyi dinlemelidir.

PROJE AŞAMALARI

Proje denetimi görevi işverenin çok çeşitli amaçları bir arada uyum içinde yönetmesini ve kendine başarıya ulaşmak için gerekli organizasyon ve kaynak desteğini yaratmasını şart koşar.

İşi Verecek Ekibin Belirlenmesi

İşverenin kendi becerilerini yeterli bulmadığı alanlarda dışarıdan hizmet sağlayan kişilerle anlaşması mümkündür. Yine de işverenin ekibini belirlerken iki temel noktayı göz önüne alması yararına olacaktır: siyasi ilkeler ve işleyiş ilkeleri.

Siyasi boyut: Tüm süreç boyunca projeyi “yürütme” işinden sorumlu olan “proje ekibi lideri” tarafından ele alınır. Süreç boyunca, tüzel kişi yani işveren tarafından aldığı yetkinin kendisine verdiği güçle projeyi ileri aşamalara taşımakla ilgili kararları verecek kişi ekip lideridir. Yerel, bölgesel veya ulusal otoritelerde projenin ekibi lideri olma görevi genellikle seçilerek gelmiş bir yetkili tarafından üstlenilir.

İşleyiş boyutu: Proje ekip liderine idari, mali ve teknik destek veren ekibin yürütücülüğünü yapan “işletme yöneticisi”nin sorumluluğundadır. İşletme yöneticisi de ek olarak dışarıdan destek alabilir. Bu durumda, tüm katılımcıları koordine etmek ve onlara kılavuzluk yapmak da onun sorumluluğunda olur.

Proje ekibi lideri ile işletme yöneticisi ortak kararlar alarak projeye yön verirler. Projenin başarısı aralarındaki ilişkinin kalitesi ve uzun ömürlülüğüne bağlıdır.

İşveren Tarafından Amaçların Belirlenmesi

Herhangi bir prosedür başlamadan önce işveren temel amaçlarını düşünmeli ve planlanmakta olan çalışmanın yapılabilir ve makul olduğunu doğrulamalıdır. Bu hem inşaat öncesi “ön programlama” aşamasında, hem de ön programın onaylanmasının ardından inşaat veya gelişim projesinin programını ortaya çıkaracak olan “uygulama programlaması” aşamasında dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

— İnşaat Öncesi Çalışmalar ve Ön Program

Bir kamu yapısının inşası gelecekteki insan toplulukları için bir yükümlülük taşımaktadır. Projenin başlangıç aşamasından itibaren, belirli ihtiyaçlara nasıl cevap vereceği düşünülmelidir, fakat bunun yanı sıra hem kullanıcı konumundaki insan topluluğunun gelecekteki olası gelişimi hem de bunun sonucunda yapının işlevinde yaşanabilecek değişimler de dikkate alınmalıdır.

İnşaat öncesi çalışmalar projenin başlangıç aşamasında topluma hizmet verme amacından oluşan siyasi eylemin getirdiği taleplerin daha ötesine geçmeli, inşaat projesinin makul ve uygulanabilir olup olmadığını incelemelidir.

İşveren kurumun içsel bir süreci olan bu aşama boyunca kamu kurumu gerekirse dışarıdan da destek alarak inşaat eylemini başlatan siyasi talebin getirdiği tüm kritik konuları inceler. İnşaat öncesi çalışmalar şu aşamalardan oluşur:

Talep Analizi: Talep tam olarak tanımlanmalı, taleple ilgili tüm bilgiler sunulmalı ve yürütülmesi gereken araştırmaların kapsamı belirlenmelidir. Tüm bunlar, “kimin neyi istediği, kimden ve neden istediği” sorularıyla açıklanabilir. Uygulamada genellikle ihtiyaç duyulan şey, bir yapı fikrini bir “siyasi proje”nin içinde tanımlayabilmek veya diğer bir deyişle tam olarak belirgin olmayan bir siyasi projeyi bir “inşaat projesi”nin merkezine koyarak netleştirmektir.

Gerekli Araştırmaların Yürütülmesi: Bu aşama projenin her yönünün düşünülerek araştırma, değerlendirme, tasavvur etme ve karşılaştırma etkinliklerinden oluşur. İşveren için projenin makul ve uygulanabilir olup olmadığına karar verme ve proje konusundaki beklentiler, hedefler, kısıtlamalar ve ayrılan yatırım-işletim kaynaklarına uygun kararları belirleme aşamasıdır.

Projenin Yeniden Şekillendirilmesi: Bir önceki aşamada elde edinilen bilgiler ışığında amaçların yeniden belirlenmesi, yapılabilecek alternatif seçimlerin ortaya konması ve projenin uygulanabilirliğini etkileyen koşulların yeniden değerlendirilmesinin ardından işveren hala projeyi erteleme, projeden vazgeçme, siyasi talebi inşaat dışında başka bir yolla çözme veya projeyi daha rafine hale getirme şansına sahiptir.

Projenin Tanımlanması: Bu aşama projenin temel hatlarının, amaçlarının ve kısıtlamalarının belirlenmesinden oluşur. Bu aşama, işverenin hedeflerini siyasi, sosyal, ekonomik ve kentsel planlama yönünden değerlendirir. İşverenin yapının inşa sürecini sonuna kadar götürebilmesi için

bağlı kalması gereken bütçe düzeni gibi birtakım taahhütlerin genel çerçevesini çizer. Bu aşamada planlanan inşaatın ilk mali değeri değerlendirilmesi ortaya çıkar.

Bazı durumlarda, inşaat öncesi çalışmalarda elde edilen sonuçlar, işverenin hedeflerini gerçekleştirebileceği başka bir projeye yönelerek başlangıçta hedeflenen projeden vazgeçmesiyle sonuçlanabilir.

İşveren Onayı: Bu analitik aşamaların sonucundan işverenin bu çalışmaların sonuçlarını onaylaması gerekir. Ön programın işveren tarafından onaylanması, projeyi sürdüreceğini taahhüt etmesi anlamına gelir ve bu da artık inşaatın işletim sürecine başlanması demektir.

Bu aşamada da, inşaat öncesi çalışmalardan elde edilen sonuçlar, işverenin proje danışmanının hangi yöntemle seçmesi gerektiği konusunda ipuçları barındırır.

— Restorasyonun Özel Durumu

İşverenler bazen yeni bir yapı inşa edilmesinden önce mevcut bir binayı yeniden kullanmayı tercih ederler. Böyle bir tercih eski yapının mimari programına sadık kalınmasını gerektirir.

Bazı işlevler eski bir yapıya kolayca uyarlanabilirler. Böylece yerel tarih içinde veya kullanıcıların belleğinde önemli bir yer tutan, mirasımızın bir parçası olarak konumu ve değeri nedeniyle korunmayı hak eden bir yapı, orijinal amacının dışında başka bir işlev görerek fakat mimari özelliklerinin çoğunu sıkı bir şekilde koruyarak yeni bir hayat kazanır.

Bir yapıyı dönüştürmek, bu yapıyı korumak konusunda bir kararlılığın veya belirli bir programa cevap verebilecek çözümler arasında bu yapının kullanımının tercih edilmesinin bir sonucu olabilir. Her iki durumda da mimarlık ve yapının görmesi gereken işlev arasında bir çakışma sağlanması için yeni ve kendine özgü bir çözüm bulunması gerekecektir. Bu ancak bu konuda uzman bir kişinin üzerinde çalışabileceği özellikte bir mimarlık ürünüdür. Aynı yeni bir yapının tasarımı gibi, bu da mevcut yapıdaki bazı kısıtlamaların mimarın çözmesi gereken birtakım sorunlar oluşturduğu mimari ve yaratıcı bir süreçtir. Biçim ve işlev arasındaki ilişki , yapının mimari potansiyeli üzerinden, ya onu sürdürmeyi seçerek ya da tamamen tezatlık oluşturarak yeni bir sentez oluşturmalıdır: Yenileme çalışması yapının orijinal mimarisiyle tutarlı olmalıdır; öte yandan dönüştürülen yapı da yeni amaçla işlevsel bir tutarlılık içermelidir. Bu hem hüküm verme hem yaratıcılık isteyen bir iştir ve net bir formülle tanımlanması çok zordur; bir yapının yeniden kullanılması bu türden sistematik bir süreç değildir. Bir yapıyı yeni bir kullanım için dönüştürmek bazen kısmi yıkım, iç veya dış mekânda yeniden biçimlendirme veya eklemeler gerektirir. Fakat bir yapıyı yeniden kullanmaya karar vermeden önce bir dizi fizibilite çalışması yapılmalıdır:

- Yapının sembolik değeri, kentin sosyal ve kültürel tarihi içindeki yeri ve kullanıcılarının ona ne kadar bağlandıkları ile ilgili bir araştırma,
- Kentin mevcut ve gelecekteki durumunda yapının konumu ve rolüne ilişkin bir kentsel planlama araştırması,
- Yapının restorasyon, ekleme veya dönüştürmeye elverişli olup olmadığının anlaşılması için mimari analiz,
- Yapının mevcut korunma durumu ile ilgili teknik çalışma (hava koşullarına dayanıklılık, çatı, strüktürel elemanlar, açıklıklar) ve aynı zamanda güvenlikle ilgili ve yapının geçerli standartları karşılayıp karşılayamayacağına ilişkin bir araştırma,
- Yapılacak yenileme işinin çeşitli senaryolar dikkate alınarak ve gelecekteki bakım ve işletim giderleri de hesaba katılarak yapılacak ekonomik bir çalışma.

Bu çalışmalar, arazinin basit bir teknik envanterini çıkarmaktan daha ileri bir noktaya gitmeli ve işverenin yapının yenilemeye elverişli olup olmadığı ve yeniden kullanım için hareket geçip geçmeyeceği kararını almasını sağlayacak kadar geniş bir inceleme sunmalıdır.

— Kamusal Mekânlar ve Kentsel Gelişimin Özel Durumu

Kamusal mekânların dönüşümü veya gelişiminde, inşaat öncesi planlama süreci belki de inşaat sektöründen daha da hayati bir öneme sahiptir. Bu önem büyük ölçüde “kamusal mekân”ın işlevlerinin net bir şekilde belirlenip onaylanamamasından kaynaklanmaktadır.

Doğası gereği ortak olarak sahip çıkılan kamusal mekân, bazıları kurumsal ve resmi, bazıları ise doğal ve gündelik davranışlarla tanımlanan bir özelliğe sahiptir ve çok farklı kullanım değerlerini biraraya getirir. Fakat bazen bu farklı davranışların biraradalığı, mekânı paylaşanlar arasındaki çatışmalar veya hatta bazen bu mekânların kötü amaçlarla kullanılması bazı yönetim sorunlarına yol açabilir. Kamusal mekânlar toplum aynasıdır ve her tür kamusal ifade şekli için bir sahne görevi görür. Kamusal mekânlarla ilgili kentsel gelişim konuları –dolaşım, güvenlik, peyzaj, ekonomik ve sosyal değişimin önceden tasavvur edilmesi, kimliğin korunması amacıyla yönetim ve koruma çalışmaları- seçilmiş yöneticilerin mümkün olan en iyi çözümleri bulabilmek açısından sorumlu olduğu konulardır.

Kamusal mekânlar aynı zamanda içlerinde biçimlenen ilişkilerin kalitesiyle de tanımlanabilirler. Toplumun bir mekânı algılayışı genellikle o mekândaki kullanıcılar arasındaki ilişkilerin barışçıl veya çatışmalı olmasına sıkıca bağlıdır. Bu tür alanlarda yaşayan veya dolaşan kişilerin genellikle benimsedikleri birtakım anıtlar, kurallar ve semboller vardır.

Son olarak kamusal mekânlar kentin iskeletini oluştururlar. Üzerinde çalışılan her “parça” büyük zincirin bir halkasıdır. Geliştirilecek olan alanın işlevinin belirlenmesinde “iç” ve “dış” arasındaki ilişki bir yapı için olandan daha önemli hale gelmektedir. Bu aynı zamanda, böylesi bir mekânın sınırlarının nasıl çizileceği konusundaki hassas soruyu da gündeme getirir.

Böylece hazırlık çalışmaları, belirli bir mekân için belirlenen hedeflerin kentin tümü için kabul edilen stratejik kentsel planlama amaçları ve sosyal amaçlarla karşılaştığı bir sahne olarak önem kazanmaktadır. Hazırlık çalışmaları, karar vermeye yardımcı bir araç olarak işleyecek ve birbiriyle yakından ilgili iki etkinliği –analizlerin hazırlanması ve amaçların belirlenmesi- tüm katılımcı aktörlere danışarak sonuca bağlayacaktır.

Analizde, mekânın ve projenin tüm bileşenlerinin, avantajlar ve dezavantajları, potansiyelleri ve kötüye giden yönleri da belirterek dökümü yapılır. Sözkonusu durumla ilgili verileri –insani, tarihi, sosyal ve teknik etkenler, kentin işleyişi, mimari, peyzahla ilgili ve çevresel veriler, yasal kısıtlamalar- toplayarak analiz yapar. Arazinin işlevsel ve deneysel analizi muhtemel çatışmaları göz önüne sere ve öncelikleri belirler. Böylece kullanıcılar tutarlı bir kentsel çerçeveye oturtulan projenin hem yerel özelliklerini hem de çevreyle ilişkisini değerlendirebilirler.

Analizde yer alan bütün veriler araştırma süresince yürütülecek **danışma** çalışmasıyla test edilmelidir. Bu danışma süreci tüm aktörler ve kullanıcıları ön plana çıkaracak ve onları da sürece katmak için yapması gerekenleri gösterecektir. Kültürel farklılıklar ve anlayış farklılıkları arasında ortak bir dil ve referans sistemi oluşturulacak bu süreç yardımıyla seçimlerin nasıl yapılacağı ve kararların nasıl alınacağına ilişkin işveren yapısı ve prosedürleri de (iç birimler ve dışarıdan uzmanlık yardımı) tanımlanacaktır.

— İnşaat Programı Taslağı

Bir proje tamamen onaylandıktan ve kamu işvereni kendi açısından tüm hesaplama ve tartışmaları sonuçlandıktan sonra hala proje danışmanının nasıl görevlendirileceğine ve bu görevin nasıl denetleneceğine ilişkin net bir tavır almak gerekir.

İnşaat programı, işverenin siyasi projesi ile mimarlık proje arasındaki bağ olarak görev yapar. Program, kamusal işverenin tüm niteliksel ve niceliksel hedeflerini ihtiyaçlar, koşullar ve kısıtlamalar şeklinde ifade etmektedir. Proje danışmanlığı ekibinin mimari, teknik ve ekonomik yaklaşımına kılavuzluk edecek önemli bir belge niteliğindedir. Öncelikle proje danışmanının seçim yöntemini belirleyen daha sonra da işveren ve proje danışmanı arasındaki iletişimi sağlayan

program, bir referans çerçevesi sağlar. Program, özellikle de teknik konularda, talep edilen önerinin ne kadar ayrıntırlanacağını belirtmelidir. Beklenen performans ve kalite düzeyini tanımladığından, iş sözleşmesinin de bir parçası haline gelmektedir.

Program, işverenin gerçek amaçlarını sembolik düzeyde (işverenin kurumu algılayışı ve yapı aracılığıyla nasıl bir imaj sumak istediği), işlevsel düzeyde (ofislerde çalışma düzeni, birimler arası bağlantılar, kurumsal etkinliğin getirdiği işlevsel ve teknik kısıtlamalar, ziyaretçilerin karşılanması) ve projenin çevresindeki kent dokusu veya doğal çevreye ne şekilde oturacağı konusunda açıkça dile getirmelidir.

Yani iyi bir program, yalnızca yüzey alanlarından oluşan bir katalog demek değildir; proje danışmanının işveren tarafından dile getirilen tüm taleplere karşılık mekânsal çözümler üretebilmesi için konuyu her yönüyle ele alması gerekir ki program da bu konuda danışmana yardımcı olacak kaynaktır.

Projenin karmaşıklığından bağımsız olarak, inşaat öncesi araştırmaları iyi yapılmış ve danışma süreci verimli geçirilmiş bir hazırlık sonrasında programın daha kolay bir şekilde yazılabileceğini söyleyebiliriz. Bu iki önemli adım çoğunlukla çok hızlı atlanır veya hatta başlangıçta sorunun tam bir şekilde tanımını yapmadan iş vermenin olumsuzluğunu kavrayamayan bazı işverenler tarafından görmezden gelinir. Bu adımları zamandan ve paradan tasarruf için atlamak kalite açısından ciddi tehlikeler doğurabilir.

Burada yine belirtmeliyiz ki, yapının nihai kalitesindeki etkisi oldukça açık şekilde kanıtlanan bu çalışmaların bir uzman tarafından yürütülmesini sağlamak da işverenin sorumluluğudur.

MIQCP, işveren yapısının dışından bir program geliştirme uzmanının bu konuda görevlendirilmesini açıkça önermektedir. Çünkü dışarıdan bir kişi, hem danışmanlık sürecini tarafsız bir şekilde sürdürebilecek hem de siyasi projeye ilgili gerekli tüm soruları -hatta işverenin cesaret edemeyeceği veya çekineceği soruları- çekinmeden sorabilecektir.

Tasarımcının Seçilmesi

Programın onaylanmasının ardından proje danışmanının seçimine geçilebilir. Kamu işverenleri için bu aşama oldukça formüle edilmiş bir prosedürle işlemelidir çünkü sözkonusu olan her şeyden önce bir kamu sözleşmesi yapmaktır ve bu süreç de oldukça özenli ve şeffaf yürütülmelidir. Ayrıca, kamu ihale yasası ve mesleki davranış kurallarının yanısıra, eğer tasarımcı konusunda rasyonel bir seçim yapılması isteniyorsa sürecin yöneticisi de birçok alanda uzmanlaşmış bir kişi olmalıdır.

Kullanılacak seçim yöntemi genellikle yasayla belirlenmiş farklı ücret tariflerine göre tanımlanır. Yine de işveren projenin kendine özgü bir özelliğinden dolayı zorunlu olmayan farklı bir yöntemle yönelebilir –örneğin zorunlu olmadığı halde bir mimarlık veya mühendislik yarışması açabilir. Doğru bir danışman seçim yönteminin kullanılması yine kalite düzeyinin artırılması için bir fırsattır.

Genellikle kullanılan iki temel seçim prosedürü bulunmaktadır: İşverenin bir tasarımcıyı seçtiği bir dizi prosedür veya işverenin projeyi seçtiği mimarlık ve mühendislik yarışmaları.

Bunlardan ilkinde işveren, farklı adayların potansiyellerini portfolyolar, görüşmeler ve referanslar aracılığıyla değerlendirmeye alarak vereceği işi başarıyla sonuçlandırabileceğini düşündüğü proje danışmanını doğrudan seçer. Yarışma prosedüründe ise bu kez işveren belirli bir programa karşılık üretilmiş projelerin arasından seçim yapar.

Her iki durumda da yapının son kalitesi konusunda işveren ve tasarımcının ortak sorumluluğu olacağı unutulmamalıdır; bu nedenle işveren sadece bir hizmet sağlayıcı değil aynı zamanda karşılıklı güven ve saygı ortamında beraber çalışabileceği gerçek bir ortak bulmak için çaba sarfetmelidir.

Son kararı alacak olan işverenin en uygun proje danışmanını veya en iyi projeyi seçmek için ihtiyaç duyduğu öneriyi sağlayan yarışma jürisinin oynadığı öncül rolü de vurgulamamız gerekir. Jüri değerlendirmeleri, teslim edilen tüm dosya ve projelerle ilgili ortaya çıkan bütün konuları içermelidir.

Jüriyi atayan işveren farklı nedenlerden dolayı bu tartışma ortamını zenginleştirip geliştirebilecek kişileri görevlendirmeye çalışmalıdır.

Prosedürün türünden bağımsız olarak, program ve tasarımcı seçimi projenin geleceğini belirleyen aşamalardandır. Bu nedenle işveren bu süreçler için yeterli zaman ayırdığından ve iyi düşünebilen bir ekiple çalıştığından emin olmalıdır.

Proje Danışmanı Sözleşmesi ve Sözleşme Müzakerelerinin Niteliği

Proje danışmanı sözleşmeleri müzakere edilir. MIQCP bu müzakerelerin mümkün olduğunca açık olması ve gelecekte verilen işle ilgili tüm parametreleri içermesi gerektiğini düşünmektedir.

İlk öneriyi tasarımcı yapar ve bu nedenle işle ilgili tüm verilere erişimi sağlanmalıdır: program, işverenin amaçları ve kısıtlamaları –ki bunlar idari kayıtlarda da yer alacaktır. Dengeli bir müzakere sürecinde, proje danışmanlarına tüm tartışmalarını sunma fırsatı verilmelidir.

Tartışmalar genellikle mali konularda sıkışıp kalır ve hatta tarafların rolleri ve sözleşmenin içeriği gündeme bile gelmeden pazarlıklar sözkonusu olur –halbuki böylesi bir entelektüel hizmette pazarlıkların anlamlı olduğunu söyleyemeyiz. Benzer bir durum programın üretilmesi sırasında da yaşanmaktadır.

Kamu işverenlerinin, sonuç olarak sağlanan hizmetin değerinin sözleşmede belirtilen değere göre belirleneceğini bilmeleri gerekir.

Müzakerenin sadece bir pazarlığa dönüşmesi her iki taraf için küçük düşürücü olmaktadır; yaratıcı entelektüel hizmetlerin değerini hemen hemen hiç dikkate almamakta ve buradaki yaratıcılığın karşılıklı saygı duyan tarafların ortak çalışmasından ortaya çıktığı gerçeğini görmezden gelmektedir.

Kötü yöne giden bir diyalog projenin kendisini de risk altına sokar; MIQCP'nin sözleşme müzakerelerinin kalitesi üzerine bu kadar vurgu yapmasının nedeni de budur.

İşveren ve danışman tartışmalarını inşaat maliyetlerinin yüzdeleriyle kısıtlamamalıdır –ki çoğunlukla olan durum da budur. Bunun yerine, gerçekleştirilecek olan işin içeriği üzerine yoğunlaşmalıdırlar.

Tasarım maliyetlerinin net bir şekilde belirlenmesi ve müzakerelerin şeffaflığı daha iyi bir kalite için gerekli olan ve hem güveni artıran hem de kamu işverenlerinde bir “mimarlık isteği” yaratan koşullardır.

Prosedürler kendi başına inşaat kalitesini belirleyemez. Projenin tamamen olgun bir mimarlık ürününe dönüşmesi isteniyorsa, işveren en iyi tasarımcıyı değil eldeki bu iş için en ideal tasarımcıyı –önerilen programın esasını kavrayabilecek ve yapının temsil edeceği değerleri (kültürel, sosyal, kentsel planlama, estetik, teknik, ekonomik, yasal, çevresel değerler ile kamu işvereni tarafından tanımlanan kullanım değerlerini- projeye katabilecek bir tasarımcıyı- bulmalıdır.

6. SONUÇ

Nasıl bir hizmet verdiğine bakılmaksızın, herhangi bir kamu yapısı toplumsal bir talebin sonucu olarak ortaya çıkar ve bu nedenle de mimarlığına yansıması gereken insani bir amacı vardır. Gerçek anlamda insanlarla iletişim kurmaktadır. İnsanlar tarafından yapılan yapı, buna karşılık insan davranışı ve geleceğini etkilemektedir: İnsanlar bir çerçeve yaratır ve sonra çerçeve yeniden insanları yaratır.

Doğası gereği sosyal olan kamusal mimarlık çevresindeki tüm insanların bakışlarına maruz kalmaktadır ve kullanıcıları için de sabit bir ufuk çizgisi niteliğindedir. Oldukça sabırlı bir yaratıcı süreç sonucunda hem basit hem karmaşık olarak tanımlanabilecek bir şekilde ve formel bir mantıkla biçimlenmiş olmasına rağmen, kamusal yapılar temel olarak aktardıkları hisler ve duygular aracılığıyla keşfedilebilirler. Bu nedenle bu kılavuzun baştan beri izlediği anlayış, metin ve görsellik arasında bir diyalog başlatmaktır. Kullanılan görsel malzemeler metinde bahsedilen noktaları açıklamak konusunda yardımcı olabilir. Buna ek olarak, kullanılan örneklerin çeşitliliği başlangıçta sağlanan verilere karşılık ne kadar farklı cevaplar verilebileceğini de göstermektedir. Okuyucuların bu yayını, metnin oluşturulmasındaki açıklık ve toleransın doğasına uygun bir şekilde benimsemelerini dileriz.